

Utlåtande 2013:93 RVIII (Dnr 328-950/2012)

En mer positiv attityd till gatukonst och graffiti

Motion (2012:37) av Mats Berglund (MP)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:37) av Mats Berglund (MP) om ”En mer positiv attityd till gatukonst och graffiti” anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Madeleine Sjöstedt anför följande.

Ärendet

Mats Berglund (MP) föreslår i en motion (2012:37) att staden anammar en mer positiv attityd till gatukonst och graffiti. Det är särskilt den nionde paragrafen i stadens ”Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm” – att staden inte får medverka till verksamheter som på något sätt kan väcka intresse för klotter och olaglig graffiti – som ligger till grund för motionen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden och trafik- och renhållningsnämnden.

Stadsledningskontoret framhåller att stadens ”Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm” inte tar ställning för eller mot graffiti som konstform. Vidare framhåller kontoret att den årliga kostnaden för

klottersanering för kommunens bolag och nämnder uppgår till omkring 20 miljoner kronor.

Kulturnämnden anser att grunden för stadens klotterpolicy är mycket enkel och rimlig. Dock finns det ibland problem med tillämpningen av stadens policy vilket har exponerats i några omskrivna fall under senare år.

Trafik- och renhållningsnämnden anser att färg som målats utan tillstånd är färg på fel plats. Färg på fel plats upplevs oftast som fult och misspydande. Förutom de estetiska aspekterna framhåller nämnden att klotter ofta skadar underlaget, exempelvis genom att ge upphov till frostsprängning.

Mina synpunkter

Att Stockholms stad ska vara fritt från klotter och annan skadegörelse är en åsikt som delas av en överväldigande majoritet av stockholmarna. Inte enbart därför att klotter skapar otrygga och fula miljöer utan också därför att det är självklart att man ska ha respekt för både andras och allas vår gemensamma egendom. Grunden för stadens klotterpolicy är enkel: Ingen har rätten att självsvåldigt bestämma vad som ska målas på någon annans egendom. Gäller det enskild egendom är det ägarna, med hänsyn till lokala eller nationella bestämmelser angående exempelvis kulturmiljö, som har rätten att bestämma vilken utsmyckning eller färg som ska pryda deras egendom. Gäller det offentlig egendom är det politiker, med bistånd av kvalificerade tjänstemän, som bestämmer vilken färg eller utsmyckning som ska pryda egendomen. Vid överträdelse mot denna princip kan det inte råda något annat än en nolltolerans.

En svårighet och källa till förvirring i debatten om klotterpolicyn, och som även motionären olyckligtvis fastnar i, utgör gränsdragningen mellan klotter å ena sidan och graffiti å den andra. Enligt Brottsförebyggande rådets (BRÅ) publikation *Klotterförebyggande åtgärder*, ”En idéskrift om att tänka parallellt (2005)”, lyfts följande distinktion mellan de två begreppen fram: ”Enligt regeringen definieras klotter som ’bild eller ristning som olovligen anbringats på plats eller föremål’ (Ds 2001:43). Graffiti är text eller bild som lagligen anbringats på plats eller föremål. Klotter är alltså det olagliga uttrycket (skadegörelse – brottslighet) och graffiti det lagliga uttrycket. [...] Likartade motiv kan vara både klotter och graffiti. Den enda skillnaden är alltså om bilden är lagligt eller olagligt målåd.”

En konsekvens av ovanstående är att begreppet graffiti kan bytas ut mot vilket konstnärligt uttryck som helst och att samma distinktion mellan dessa konstnärliga uttryck och klotter är detsamma. Det vill säga skillnaden mellan

klotter och kubism, futurism, naivism, impressionism, expressionism och så vidare är en fråga om målningen/ristningen uppförts lovligen eller olovligen. Om något är konst eller klotter handlar således vare sig om kvaliteten i utförandet av verket eller vilket konstnärligt uttryck det rör sig om i det här sammanhanget.

Därför blir resonemanget, som en del ibland brukar blanda in i debatten om stadens klotterpolicy, om vad som är att betrakta som konst och inte konst, fruktlöst. Även om denna diskussion är intressant är den för klotterpolicyn helt irrelevant. Det är inte Stockholms stad som definierar konceptet.

Utifrån BRÅ:s definition och skrivningarna i stadens "Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm" (skadegörelse, klotter, olaglig graffiti) kommer man alltså fram till slutsatsen att staden genom policyn inte tar ställning till något särskilt estetiskt uttryck utan är en policy som ska förhindra skadegörelse av allmän eller privat egendom.

Avslutningsvis vill jag säga att gatukonst, vilken form den nu må ta, kan vara mycket berikande. Men det är av demokratisk vikt att gatukonst sker med nödvändiga tillstånd.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2012:37) av Mats Berglund (MP) om en mer positiv attityd till gatukonst och graffiti.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Roger Mogert och Tomas Rudin (båda S) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. I huvudsak tillstyrka motionen
2. Därutöver anföras

Stockholms konstutövare är många, både de etablerade och de idag okända. En av de trender som finns i staden är utvecklingen av olika former av gatukonst, t.ex. installationer av olika slag. Det gör staden spännande och spontan när något oväntat händer. Vi anser att staden bör tillskapa fria ytor för skapande konst i gaturummen, där exempelvis ett bra ljus och vitkalkade väggar skulle öppnas för fritt skapande. Det skulle vara ett bra sätt att göra gatukonsten både laglig och lovlig.

Vi vill ge plats för konsten i stadsrummet och en lösning kan vara att inrätta offentliga ateljéer. Genom att inrätta konstytter i stadsdelarna där även etablerade konstnärer får möjlighet att ställa ut ökar vi konstutbudet samtidigt som fler

stockholmare involveras. Det finns många platser i staden som är lämpliga för detta ändamål, platser där det idag finns mycket folk men lite kultur.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. ompröva den så kallade nolltoleransen mot graffiti,
2. stryka eller omformulera paragraf 9 i stadens "Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm" samt omarbета eller stryka övriga paragrafer utifrån vad som anförs i motionen,
3. införa lagliga väggar för graffitikonstnärer,
4. staden intar en allmänt positiv attityd till ung konst och unga konstnärer.
5. Att därutöver anföra:

Graffiti är en konstform och ska betraktas som en konstform. Förvaltningarnas utlåtanden och borgarrådet Sjöstedts svar berör inte frågorna om problematiken kring nolltoleransen utan fokuserar istället på att definiera olagligt klotter och redogöra för vilka skador som eventuellt kan uppkomma när vissa material bemålas. Det är viktigt att särskilja frågan om synen på graffiti och frågor om skadegörelse. Miljöpartiet tar självklart avstånd från all form av skadegörelse. Men vi anser att det är anmärkningsvärt att svaren på motionen saknar en mogen reflektion över problemen med nolltoleransen och en nyanserad bild av graffiti som konstform. Nolltoleransen och oviljan att erbjuda legala och öppna miljöer för graffiti och gatukonst har visat sig vara ett ineffektivt verktyg för att stävja skadegörelse och istället en effektiv metod för att hämma kreativitet och ungas delaktighet i kulturlivet. Särskilt problematisk är den nionde paragrafen där tolkningen medför att konstruktiva evenemang som försöker lyfta graffiti som konstform förbjuds, vilket slår helt fel mot konstarna och kulturlivet, och sänder märkliga signaler till konstnärerna. Även kulturförvaltningen instämmer i att det finns problem med tillämpningen av nolltoleransen.

En förändrad inställning, där staden intar en positiv attityd till ung konst och unga konstnärer, innebär en viktig riktningförändring mot ett tolerant Stockholm som bejakar och vill stärka den kreativa tillväxten.

Staden bör skyndsamt ompröva nolltoleransen och aktivt verka för att öppna lagliga väggar för graffiti och gatukonst.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:37) av Mats Berglund (MP) om "En mer positiv attityd till gatukonst och graffiti" anses besvarad med hänvisning till vad som anförs i utlåtandet.

Stockholm den 29 maj 2013

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Madeleine Sjöstedt

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Tomas Rudin, Olle Burell och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. Motion (2012:37) av Mats Berglund om ”En mer positiv attityd till gatukonst och graffiti” bifalles.
2. Därutöver vill jag framföra följande

Graffiti är en konstform och ska betraktas som en konstform. Frågan om graffiti ska därmed inte blandas ihop med skadegörelse, som i gällande klotterpolicy. Att specifikt peka ut en av flera konstformer i en klotterpolicy kan dock inte tolkas annat än som kritik mot konstformen. Att säga att begreppet graffiti i policyn kan bytas ut mot vilket konstnärligt uttryck som helst och hävda att det bara handlar om olovlig eller lovlig målning ser vi som en efterkonstruktion.

Att skylla kritiker för att blanda in vad som är konst och inte i debatten om klotterpolicyn är märkligt, eftersom det är majoriteten som har blandat in graffiti i klotterpolicyn. Det är inte oppositionen som stoppat stadsmuseets gatukonstvandringar, kulturskolans graffitikurser eller annonser för Rikskonserterns internationella gatukonstkonvent Art of the Streets. Det är majoritetens klotterpolicy som har lett till dessa ingrepp i den konstnärliga friheten.

Det torde vara uppenbart för alla att staden inte kan behålla en nolltolerant policy mot en konstform. Policyn måste skrivas om eller helt utgå. En ändrad inställning, där staden intar en positiv attityd till ung konst och unga konstnärer, vore en viktig riktningförändring mot ett tolerant Stockholm som bejakar och stärker den kreativa tillväxten. Kulturförvaltningen bör genom sin kompetens inom konst- och kulturmiljöområdet, samt vad gäller ung kreativitet, vara en självklar part när staden inför öppna och lagliga väggar för graffiti och gatukonst.

ÄRENDET

I motion (2012:37) efterlyser Mats Berglund (MP) en mer positiv attityd till gatukonst och graffiti från stadens sida. Det är särskilt den nionde paragrafen – att staden inte får medverka till verksamheter som på något sätt kan väcka intresse för klotter och olaglig graffiti – som ligger till grund för motionen. Motionären anser att stadens klotterpolicy bör omprövas och föreslår att kommunfullmäktige beslutar att

- ompröva den så kallade nolltoleransen mot graffiti
- stryka eller omformulera paragraf 9 i stadens ”Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm” samt omarbета eller stryka övriga paragrafer utifrån vad som anförs i motionen
- införa lagliga väggar för graffitikonstnärer
- staden intar en allmänt positiv attityd till ung konst och unga konstnärer

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, kulturnämnden och trafik- och renhållningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 december 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Enligt stadsledningskontorets uppfattning handlar diskussionen om stadens klotterpolicy om två olika frågor: dels frågan om hur staden ska hantera olaglig skadegörelse, inklusive klotter, och dels hur staden ska förhålla sig till graffiti som konstform.

Stadens ”Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm” som antogs av kommunfullmäktige i april 2007 är riktad mot klotter, olaglig graffiti och liknande skadegörelse. Enligt stadsledningskontorets tar policyn som sådan i princip inte ställning för eller mot graffiti som konstform, men uttrycker däremot en kraftfull markering mot graffitimålning som sker olagligt.

Stadsledningskontoret har inga synpunkter på vad som ska betraktas som konst och konstaterar att vilka konstformer som bör främjas och uppmuntras av staden följer av beslut i kommunfullmäktige och kulturnämnden.

Stadsledningskontoret konstaterar att klotterbekämpningen är en kostsam del av

stadens verksamhet. Den årliga kostnaden för klottersanering för kommunens bolag och nämnder med större utgifter för klottersanering uppgår till omkring 20 miljoner kronor.

Ur ett driftperspektiv finns det starka skäl för staden att upprätthålla en effektiv bekämpning av målning av ytor som inte får målas, då skador lätt uppstår på de anläggningar som målas. Felaktigt använd färg på ytor som är mer eller mindre porösa kan täppa till ytans porer så att den fukt som finns i materialet inte släpps ut. Det klotter som upptäcks har ofta byggts upp med en grundfärg och ovanpå den ett bildmotiv i flera lager, vilket hindrar den underliggande ytan att andas. Under den kalla årstiden kan det då bli frostsprängningar i materialet.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 oktober 2012 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det som svar på remissen.

Reservation anfördes av Ann Mari Engel (V), Anna Greta Leijon m.fl. (S) och Mats Berglund (MP), *bilaga 1*.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 oktober 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Grunden för stadens klotterpolicy är mycket enkel och rimlig: Ingen kan ta sig rätten att självsvåldigt bestämma vad som ska målas på någon annans egendom, oavsett om den är privat eller offentlig. Det är en självklar utgångspunkt för en diskussion om konst i det offentliga rummet.

Med detta sagt finns det enligt förvaltningen problem med tillämpningen av stadens policy vilket har exponerats i några omskrivna fall under senare år. Samtidigt pågår det en kontinuerlig omtolkning av policyn och värdet av gatukonst i skenet av nya uppfattningar om de samtida konstnärliga uttrycken och deras plats i det offentliga rummet. Fortums projekt med utsmyckning av elskåp är ett exempel på detta. Andra exempel är Kulturhusets utställning ”Street smart” och det faktum att graffiti tagits upp som en etablerad konstform av offentliga utställare och privata gallerier.

Motionens förslag om förändringar av policyn mot klotter och olaglig graffiti har så många politiska bottenar att förvaltningen avstår från att ta ställning till de konkreta förslagen. Kulturförvaltningen anser dock att det även fortsatt behövs tydliga regler för att motverka klotter och illegal gatukonst samtidigt som det finns möjlighet att stödja legala arrangemang. Det är viktigt att utövare och arrangörer som verkar för en laglig, kreativ och förskönande gatukonst och som tar avstånd från skadegörelse inte missgynnas av en för rigid tolkning av stadens policy.

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 november 2012 att godkänna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Daniel Helldén m.fl. (MP), Malte Sigemalm m.fl. (S) och Kajsa Stenfelt (V), *bilaga 1*.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 oktober 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Skador uppstår på stadens anläggningar när färg används som inte är anpassade för det underlag den appliceras på. Om man använder t ex sprayfärg på ytor som är mer eller mindre porösa så täpper man till ytans porer så att den fukt som finns i materialet inte släpps ut. Under den kalla årstiden kan det då bli frostsprängningar i materialet eftersom vatten utvidgar sig när det fryser till is.

En fasad eller en gångtunnel måste andas för att inte sprängas sönder under vintertid när temperaturen går under 0-grader. Det klotter som upptäcks har ofta byggts upp med en grundfärg och ovanpå den ett bildmotiv i flera lager, vilket hindrar ytan att andas.

Med stöd av antagen drift- och underhållstrategi för stadens väghållning planerar och genomför trafikkontoret en satsning på reinvesteringar av befintliga anläggningar. Kapitalkostnader (räntor och avskrivningar för genomförda investeringar) ska belasta driftbudgeten de år som anläggningarna används och finansieras därmed av de generationer som nyttjar anläggningarna.

Trafikkontoret väljer material, utformning och tekniska lösningar som är långsiktigt hållbara och som också gör det möjligt att hålla det rent och snyggt. Exempel på anläggningar som berörs är; fasta soffor och bänkar, cykelställ, flaggstänger, vägmärken, vägvisningsskyltar och gatunamnsskyltar, räcken, trappor, träd, fontäner, gröna ytor, cykelvägar och farthinder m.m.

Trafikkontorets anser att färg som målats utan tillstånd är färg på fel plats. Färg på fel plats upplevs oftast som fullt och missprydande.

Sanering av färg på fel plats sker enligt uppdrag i budget om 24-timmarsgaranti och upprätthåller en ren och trygg stadsmiljö.

För byggande, drift och underhåll av bl.a. Konstbyggnader, så som broar och tunnlar, tillämpar Stockholms stad egen Teknisk Handbok, del 3, samt Trafikverkets regelverk bl.a. i form av publikationer som TK Bro 2009 och Tunnel 2004, numera TRVK Bro 11 och TRVK Tunnel 11, med tillhörande AMA Anläggning och TRVAMA Anläggning 10.

För betongkonstruktioner finns det i ovanstående dokument utförliga krav för ytbehandlingsprodukter, impregneringsmedel för skydd mot inträngning av klorider

och vatten, målningsprodukter och klotterskydd.

För utsatta miljöer, i detta fall kallat vägmiljö enligt definition i publikationerna ovan, finns det krav på ytbehandling av betongytor för skydd mot inträngning av vatten och klorider. Motivet är att göra betongen beständig mot frost och korrosion.

Beträffande målning av betong, i fall man vill måla betongen, finns det utförliga krav för provning, certifiering och godtagande av målningsprodukter. Kraven berör bl.a. ånggenomgångsmotstånd, frostbeständighet, både för själva produkten och för inverkan på betongens beständighet, samt kulörbeständighet och andra egenskaper.

För ytbehandlingsmedel som t.ex. klotterskydd ska produkter vara provade och uppfylla krav bl.a. på ånggenomgångsmotstånd, inverkan på uttorkning och inverkan på betongens frostbeständighet. Utöver dessa har Stockholms stad ytterligare krav på saneringsprodukter med avseende på miljö ”Miljökravspecifikation vid klottersanering” enligt Teknisk Handbok, del 3.

De flesta av stadens broar och tunnlar i betong i stadsmiljö är ytbehandlade med impregneringsmedel och ganska många är även klotterskyddade. Motivet, för impregnering är, och som framgår av kraven ovan, för att skydda betongen mot frost och korrosion, och i fallet klotterskydd är motivet inte bara estetiskt, utan att betongens egenskaper m.a.o. ånggenomgångsmotstånd och frostbeständighet inte påverkas negativt. Klotter och/eller graffiti är ju målning, men inte den typ av målning som uppfyller krav på målningsprodukter som nämns ovan. Dessutom är det troligt att klotter/graffiti påverkar effekten av impregneringsmedel negativt.

Idag finns det ett fåtal certifierade, provade och godtagna ytbehandlingssystem som fungerar både som impregneringsmedel och som klotterskydd. Det finns även ett fåtal målningsprodukter och klotterskydd som är provade och uppfyller kraven enligt ovan.

Fel färg på anläggningen kan förkorta livslängden samt öka behovet av underhållsåtgärder. Kostnaderna för detta kan bli avsevärda och de som slutligen får stå för kostnaden är skattebetalarna.

Trafikkontoret anser att det uppdrag kontoret fått fyller sitt syfte att minska åverkan på stadens anläggningar och bidra till en ren och trygg stad

RESERVATIONER M.M.

Kulturnämnden

Reservation anfördes av Ann Mari Engel (V), Anna Greta Leijon m.fl. (S) och Mats Berglund (MP) enligt följande.

Att kulturnämnden tillstyrker motionen.

Att kulturförvaltningen tar aktiv del i tillkomsten och utformningen av de nya öppna väggarna för graffitikonstnärer.

Att därutöver anföras:

Graffiti är en konstform och ska betraktas som en konstform. Frågan om graffiti ska därmed inte beblandas med frågor om skadegörelse. Det torde vara uppenbart för alla att staden inte kan bibehålla en nolltolerant policy mot en konstform. Policyn måste således skrivas om eller helt utgå.

En förändrad inställning, där staden intar en positiv attityd till ung konst och unga konstnärer, innebär en viktig riktningförändring mot ett tolerant Stockholm som bejakar och vill stärka den kreativa tillväxten.

Kulturförvaltningen bör genom sin kompetens inom konstområdet och kulturmiljöområdet, samt vad gäller ung kreativitet, vara en självklar part när staden inför öppna och lagliga väggar för graffiti och gatukonst.

Trafik och renhållningsnämnden

Reservation anfördes av Daniel Helldén m.fl. (MP), Malte Sigemalm m.fl. (S) och Kajsa Stenfelt (V) enligt följande.

Bifalla motionen i avseende:

Att stryka eller omformulera paragraf 9 i stadens ”Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm,

Att införa lagliga väggar för graffitikonstnärer,

Att staden intar en allmänt positiv attityd till ung konst och unga konstnärer,

Att i övrigt anföras följande:

Staden ska vara öppen för alla och stadens liv och karaktär är resultatet av våra gemensamma urbana avtryck. Det är mångfalden som formar den urbana mosaiken.

Med respekt för vår omgivning ska alla – boende som besökare – kunna ges möjlighet att uttrycka sig och vara en del av det moderna och mänskliga Stockholm. Klotter och skadegörelse ska aldrig accepteras då det går emot respekten för det gemensamma, skapar upplevelsen av otrygghet och kostar samhället stora belopp för återställande. Arbetet med sanering och borttagande av klotter och liknande skadegörelse ska fortsatt prioriteras. Staden ska vara attraktiv, öppen och inbjudande. I detta ligger även betydelsen att skapa utrymme för konst och uttrycksformer inom ramen för vad som är respekt för staden och människorna i staden.

Stadens policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm ska förhindra just klotter och skadegörelse, men inte undantränga kultur som erbjuder och uppmärksammar alternativ till de företeelser som policyn ska motverka. Utifrån ambitionen att skapa en öppen och delaktig stad ska lagliga väggar för graffitikonstnärer uppföras på lämpliga platser.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2012:37

2012:37

Motion av Mats Berglund (MP) om en mer positiv attityd till gatukonst och graffiti

Dnr 328-950/2012

”Den policy mot klotter och annan skadegörelse som Stockholms stads kommunfullmäktige fattade beslut om i april 2007 innebär en nolltolerans mot klotter och graffiti.”(Ur Stockholms stads informationsmaterial ”Tag’ a ner i Stockholms stad”)

Vid en första anblick kan det tyckas i allra högsta grad märkvärdigt att Stockholm har en politik som innebär noll tolerans mot en enskild och utpekad konstform, nämligen graffiti. Funderar man vidare, och undersöker vad denna intoleranta inställning innebär i praktiken inser man, som förespråkare för demokratiska ideal, att sådant på intet sätt ska höra hemma i ett modernt samhälle. Vi måste ha en tolerant inställning till konst och kultur! Nolltoleransen måste avskaffas och staden bör anta en positiv attityd till gatukonst och graffiti liksom till unga konstnärer i allmänhet.

Den så kallade ”nolltoleransen” har funnits i Stockholms stad och län sedan 1990-talet, och fick ny luft i kommunen senast med antagandet av ”Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm”, 2007. Det är i synnerhet den nionde paragrafen, som bland annat säger att staden inte får medverka till verksamheter som på något sätt kan väcka intresse för klotter och olaglig graffiti, som är besvärande. Denna paragraf har tolkats av staden så att exempelvis:

- Stadsmuseets gatukonstvandringar har fått ställas in,
- Kulturskolans graffiti-kurser i Bromma och Farsta har stängts (DN 2006-10-30),
- annonser för Riksmuseets evenemang Art of the Streets har stoppats,

- även lagliga graffitimålningar är förbjudna i hela staden (citat: Mikael Söderlund, Södermalmsnytt, 2007-05-27, se även Jacob Kimvall 2012: ”Tolerans”).

Nolltoleransen hade vid införandet 2007 föregåtts av ett massivt kampanjarbete av SL:s styrelse sedan mitten av 1990-talet, huvudsakligen genom det egna forumet: ”SL-direkt”, en annonssida i gratistidningen Metro där målet var att sänka den folkliga acceptansen för graffiti för att legitimera stora satsningar på sanering. Syftet med nolltoleransen är, så som den debatterats av Stockholms politiker, att den ska motverka skadegörelse och klotter. Ny forskning från Stockholms universitet visar att någon sådan effekt inte kan påvisas. Snarare har nolltoleransen medverkat i att hålla liv i den snart 30-åriga ungdomskulturen (Kimvall: 104).

Nolltoleransen har inte bara inneburit oacceptabla inskränkningar för stockholmarnas sätt att uttrycka sig konstnärligt, utan även kostat stora summor pengar. Klottersanering är idag en lukrativ bransch som omfattar över 1500 företag i Sverige, och bekostas till stor del av Stockholms stads och läns skattebetalare. Enbart för SL ligger kostnaderna på omkring 100 miljoner kronor årligen (DN. Sthlm 2012-06-02: 5), före nolltoleransen låg kostnaderna på halva summan (Aftonbladet, 2007-07-13). Endast saneringsbranschen och dess lobbyister kan idag sägas vara vinnare på nolltoleransen. Och dessa mycket starka vinstintressen medför även att branschen är starkt beroende av att graffitimålarna fortsätter att verka. Nolltoleransen föder således sig själv (Kimvall: 105). Saneringsbranschen är dessutom ifrågasatt och ett vaktbolag som Stockholms stad och polisen samarbetar med är idag under utredning för brott (SvD 2011-08-18; 2011-11-14).

Policyn medför i praktiken att polisen kroppsvisiterar och även griper personer utan att brott har begåtts och utan att behöva bevisa att brott har eller kommer att begås. Enligt borgarrådet Ulla Hamilton med fler, gör polisen c:a 200 sådana ingripanden mot misstänkta klottrare varje månad (Kimvall: 6, <http://kelfve.se/?p=1802>). Det räcker med att inneha färgburkar för att bli gripen, och här ligger bevisbördan på den gripne, inte på polis eller åklagare. Det är en ordning som strider mot normal rättspraxis och som även har fått såväl JK (2006-09-05, dnr: 3090-05-40) som JO (2009-09-18, dnr: 1902-2008) att kritisera Stockholmspolisen. Viljan att behålla denna omvända bevisbörda har dessutom även fått Stockholms politiska ledning att försöka påverka grannkommuner att avskaffa lagliga väggar (citat: Sten Nordin, <http://stennordin.se/2011/08/18/>).

I argumentation för nolltoleransen har en rad felaktiga argument använts. Bland annat finns ett arbetsmaterial på stadens hemsida som anger att graffiti

förfular boendemiljöer och skapar otrygghet, och att graffitikulturen medför kriminalitet och drogmissbruk (se PowerPoint om graffitikultur: "Tag'a ner" med tillhörande talarmanus, stockholm.se). I sin bok "Noll tolerans" avfärdar forskaren Jacob Kimvall flera av dessa påståenden (s. 46-55), bl.a.:

- graffiti är fult = subjektiv bedömning! I Helsingfors har man efter många år av nolltolerans infört lagliga väggar och en stor majoritet av befolkningen är mycket nöjd med resultatet (Paavo Arhinmäki, Finlands kulturminister, i Kimvall: Efterord).
- graffiti skapar otrygghet = inte påvisbart! Däremot skapar nolltoleransen otrygghet (Kimvall: 117 f.).
- graffiti är en inkörsport till kriminalitet och missbruk = forskning från kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet visar att det inte går att påvisa att graffitimålare är mer brottsbelastade än andra ungdomar om man väger in alla sociala faktorer! (Dave Shannon, Swedish graffiti, diss 2003: 159 ff.)
- graffiti kostar pengar = ja, men nolltoleransen kostar ännu mer! (Aftonbladet, 2007-07-13)
- nolltolerans minskar skadegörelsen = inte påvisbart! Städer med nolltolerans har tvärtom fler polisanmälningar mot klotter än städer med lagliga väggar, ex. Malmö och Norrköping (Statistik från BRÅ, skillnaden är mycket hög).

Stadens klotterpolicy bör omprövas. Antingen bör den helt utgå eller utsättas för genomgripande revidering. Paragraferna 3 och 4 bör då omformuleras så att de vilar på saklig grund och allas rätt till likhet inför lagen i enlighet med 1 kap. 9 § regeringsformen. Det skulle betyda bland annat att agerande mot ungdomar i samband med graffiti ska kräva saklig grund, samt att eventuellt utbildnings- och informationsmaterial ska ha evidensbaserat stöd i forskning. Paragraf 9 bör utgå helt. Övriga paragrafer bör ses över.

En förändrad attityd till graffiti och gatukonst kommer att innebära en rad positiva effekter för Stockholm och stockholmarna. Vi skapar en mer levande och tillåtande stad om vi är toleranta istället för intoleranta, om barn och unga får ägna sig åt den konstform de vill i kulturskolan och om vissa utpekade kulturyttringar inte anses som kriminella till sin natur.

Jag föreslår därför kommunfullmäktige besluta att

1. ompröva den så kallade nolltoleransen mot graffiti,
2. stryka eller omformulera paragraf 9 i stadens "Policy mot klotter och liknande skadegörelse i Stockholm" samt omarbeta eller stryka övriga paragrafer utifrån vad som anförs i motionen,
3. införa lagliga väggar för graffitikonstnärer,
4. staden intar en allmänt positiv attityd till ung konst och unga konstnärer.

Stockholm den 11 juni 2012

Mats Berglund